

Sakarya Özel Eğitim Kurumunda Eğitim Gören Çocukların Beslenme Tarzında Ebeveynlerin Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi

Süleyman KALELİ¹, Neslihan KILIÇ², Dilşah BALÇIN², Esra BİNGÖLLÜ², Neşe AŞICI³

Öz

Beslenme büyüme ve gelişimin sağlanması, sağlıklı bir yaşam ve sağlıklı bir gelecek için çocukluk evresinde çok önemlidir. Otizm ve down sendromu bir takım benzerlikleri ve farklılıkları gösteren genetik hastalıklar arasında yer almaktadır. Down sendromlu veya otistik çocuklar beslenme açısından riskli bir gruptur. Bu araştırma Sakarya Özel Eğitim Kurumunda eğitim gören çocukların beslenme tarzları ve ebeveynlerin çocuk beslenmesine yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla planlanmıştır. 30 Gönüllü öğrenci velilerine demografik bilgiler haricinde evet/hayır içeren 17 (S1, S2,...,S17) soru sorulmuştur. Ayrıca okul çağında sıkça kullanılan 22 adet gıda maddesi tablosundaki yiyeceklerin sıklığı sorgulanmıştır. S4 (%45,2 evet ve %54,8 hayır), S8 (%41,9 evet ve %54,8 hayır), S15 (%32,3 evet ve %67,7 hayır) ve S16' da ise (%3,2 evet ve %96,8 hayır) hayır cevaplarının oranı evet cevabına göre yüksek bulunurken diğer soruların cevaplarında evet oranı yüksek bulunmuştur. Öğün aralarında çocuğun isteklerinin karşılanmaması, çocuğun acıkınca yemek yedirilmemesi, çocuğun her gün düzenli olarak akşam yemeği yememesi aile bireylerinin çocuk besleme bilgisinde yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte otistik çocukların cips, gazlı içecekler, lahmacun-pide türü gıdalara az yer verilmesi ve süt ve süt ürünleri, yumurta, kuru baklagiller ekmek ve makarna gibi yiyeceklerle yönelmesi olumlu bir beslenme alışkanlığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim kurumu; otizm; çocuk beslenmesi; ebeveyn tarzı; tutum

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:23.05.2017

Kabul Tarihi:06.06.2017

Online Yayın Tarihi: 30.06.2017

Sorumlu Yazar

Süleyman KALELİ

Investigation of the Information and Attitudes of Parents in the Nutrition Style of the Children Educated in Sakarya Private Educational Institution

Süleyman KALELİ¹, Neslihan KILIÇ², Dilşah BALÇIN², Esra BİNGÖLLÜ², Neşe AŞICI³

Abstract

Nutrition is very important in childhood for a healthy life, a healthy future and growth and development. Autism and Down syndrome are among the genetic diseases that show some similarities and differences. Children with Down syndrome or autistic children are at risk groups for nutrition. This research was planned to examine the nutrition styles of children educated in Sakarya Private Educational Institution and also the attitudes of parents to child nutrition. 30 Volunteer student's parents were asked 17 questions (Q1, Q2... Q17) with yes / no except demographic information. In addition, the frequency of food items in the table of 22 food items frequently used in the school age was questioned. Q4 (45.2% yes and 54.8% no), Q8 (41.9% yes and 54.8% no), Q15 (32.3% yes and 67.7% no) and Q16 (3.2% yes and 96.8% no), the rate of no answers is high compared to the answer of yes, while the rate of yes is high in the answers of other questions. It is considered that family members are not enough to feed on their children when they are not satisfied with the requests of the child for meals, when the child does not eat food with hunger, and when the child does not eat regularly every evening. However, autistic children show a positive eating habit by eating chips, sparkling beverages, pancake with spicy meat filling –pita type foods, and dieting with milk and dairy products, eggs, dry legumes, bread and macaroni.

Keywords: Private Educational Institution, autism, Child feeding, Parental style, attitude

Article Info

Received:23.05.2017

Accepted:06.06.2017

Online Published: 30.06.2017

Corresponding Author

Süleyman KALELİ

¹ SAÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji AD

² SAÜ Tıp Fakültesi Öğrenci

³ SAÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

GİRİŞ

Gelişme büyüme evrelerinde beslenme çok önemlidir. Daha çocukluk yaştan itibaren ebeveynler çocuklarına sağlıklı beslenme alışkanlığını kazandırma çabası içerisinde. Fakat otizmlili çocuk sahibi aileler çocuklarına sağlıklı beslenme alışkanlığını kazandırmada risk gruplarını teşkil etmektedir¹. Hyman ve ark.nın¹ yayınladığı makalede otistik çocukların 2-5 yaşlarında iken kilolarının fazla olduğu ve böylece obezitenin arttığı, fakat bu çocukların 5-11 yaşlarına geldiklerinde aşırı kilolarını kaybettikleri gösterilmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise otistik çocuklarda besin seçme alışkanlıklarının fazla olduğu ve normal çocuklara göre daha az sınırlı besinlerle beslendikleri bildirilmiştir². Bu sebeplerden dolayı otistik çocuklarda beslenme güçlüğü oldukça fazla görülmüştür^{1,3}

Bu çalışmada, ebeveynlerin otistik çocukları üzerindeki beslenme tarzını ortaya koymak amacıyla Sakarya Özel Eğitim Kurumunda eğitim gören otistik çocuklu ebeveynlerin çocuk beslenmesine yönelik tutumlarının incelenmesi planlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Sakarya Özel Eğitim Kurumunda eğitim gören 30 gönüllü otistik çocuk sahibi ebeveynlere demografik bilgiler haricinde Özçetin ve arkadaşlarının hazırlanmış oldukları “Ebeveyn Besleme Tarzı Anketi”⁴ ile okul öncesi ve okul dönemi çocukluk yaşlarda uygulanan internet taramasından elde edilmiş anket⁵lerden

yararlanılarak evet/hayır içeren 17 (S1, S2,...,S17) soruluk bir anket tarafımızca hazırlanmış ve uygulanmıştır. Ayrıca okul çağında sıkça kullanılan 22 adet gıda maddesi tablosundaki yiyeceklerin sıklığı sorgulanmıştır. Ankette uygulanan sorular çalışmamızın sonunda Ek-1 olarak verilmiştir.

Demografik bilgiler haricindeki soru 1 (S1)’den itibaren; Çocuğunuza istediği yemeği hazırlar mısınız? Çocuğunuzun ne zaman yemek yiyeceğine siz mi karar verirsiniz? Çocuğunuz ne zaman yemek yiyeceğine kendisi mi karar verir? Öğünler arasında çocuğunuzun ne zaman isterse yemesine izin verir misiniz? Çocuğunuza yemek sofrasında yemeğini yemesi konusunda uyarır mısınız? Çocuğunuzun öfkeli veya üzüntülü olduğunda yiyecek bir şeyler verir misiniz? Çocuğunuzun öğünler arasında ne yiyeceğine siz mi karar verirsiniz? Çocuğunuz acıkınca mı yemek hazırlarsınız? vb. soruları yöneltilmiştir.

Bu yapılan araştırma tanımlayıcı tipte bir araştırma olup veri analizi için tanımlayıcı istatistikler (frekans, %, ortalama, standart sapma) ve Ki-kare testi uygulanmıştır. Bu araştırma için SAÜ Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulunca 14/04/2017 tarih ve 71522473/050.01.04/E5386 nolu yazılı izni alındıktan sonra yapılmıştır.

BULGULAR

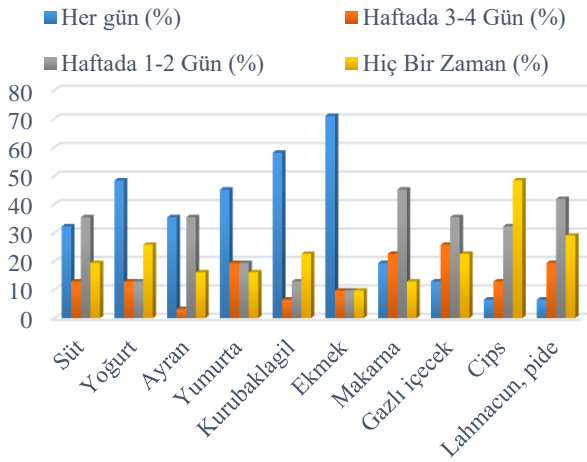
Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yaşları ve vücut kitle indeksi tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çocukların demografik bilgileri.

Özellikler	Ort±Std
Yaş (n=30)	11.05±2.89
VKİ (n=17)*	20.58±6.50

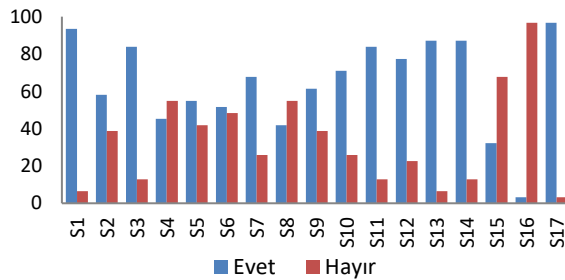
*VKİ: Beden kitle endeksi.

Çocuklara yedirilen gıdaların sıklığı şekil 1 de toplu olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Çocuklara sık yedirilen gıdalar

Soru 1'den 17'ye kadar sorular ebeveynlere sorulmuş ve verdikleri cevapların %'si şekil 2'de toplu olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki beslenme alışkanlıkları (%)

S1: Çocuğunuza istediği yemeği hazırlar mısınız? S2: Çocuğunuzun ne zaman yemek yiyeceğine siz mi karar verirsiniz? S3: Çocuğunuz ne zaman yemek yiyeceğine kendisi mi karar verir? S4: Öğünler arasında çocuğunuzun ne zaman isterse yemesine izin verir misiniz? S5: Çocuğunuza yemek sofrasında yemeğini yemesi konusunda uyarır mısınız? S6: Çocuğunuzun öfkeli veya üzüntülü olduğunda yiyecek bir şeyler verir misiniz?

S7: Çocuğunuzun öğünler arasında ne yiyeceğine siz mi karar verirsiniz? S8: Çocuğunuz acıkınca mı yemek hazırlarsınız? S9: Çocuğunuza çok çeşitli yiyecekler yemesi için cesaret verir misiniz? S10: Çocuğunuz her sabah düzenli olarak kahvaltı yapıyor mu? S11: Çocuğunuz her gün düzenli olarak öğle yemeği yiyor mu? S12: Çocuğunuz okulda her gün düzenli olarak beslenme yapıyor mu? S13: Beslenmede getirdiği yiyecekler, öğretmenin verdiği Beslenme Programına göre mi hazırlanıyor? S14: Beslenmesi her gün kantin, fırın, market vb. yerlerden mi alıyorsunuz? S15: Çocuğunuz her gün düzenli olarak akşam yemeği yiyor mu? S16: Sağlık Beslenme ile ilgili bilgileri öğrenmeye ihtiyacınız var mı? S17: Çocuğunuz her akşam genellikle kendisi mi uyur?

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sakarya Özel Eğitim Kurumunda Eğitim Gören Çocukların Beslenme Tarzını belirlemek üzere ebeveynlere bu çalışma ekibi tarafından önceki anketlerden yararlanılarak hazırlanmış oldukları sorular sorulmuştur (Ek-1). Böylece çocuklarının beslenme tarzı üzerinde anne ve babalarının bilgi düzeyleri elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar istatistiki olarak değerlendirilmiştir. Yetersiz ve dengesiz beslenme ülkemizdeki çocukların mortalite ve morbidite hızlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Beslenmedeki esas amaç çocukların normal sağlıklı büyüme ve gelişmesini sağlamaktır⁶. Bu amaç doğrultusunda araştırmamızda spektrum bozukluğu gösteren otistik çocukların beslenme alışkanlıkları irdelenmiştir. Engelli bir çocuğa sahip olmak, aileye başta beslenme olmak üzere bazı sorumluluklar ve bu sorumluluklarla birlikte bir takım sorunlar getirmektedir. Otistik çocukların annelerinin daha çok problemle karşılaştıkları bildirilmektedir⁷.

Girli ve Ark⁸. yaptıkları bu çalışmada çocukların; %6.1'i süt ve süt ürünlerini, %8.4'ü et ürünlerini, %13.6'sı yumurtayı, %12.2'si kurubaklagilleri,

%12.2'si sebzeleri, %4.9'u meyveyi, %3.7'si ekmek tahıl grubu besinleri, %6.1'i yağı tüketmediği vurgulanmıştır. Aynı çalışmada her gün tüketilen besinlerin başında %85.4 oranı ile süt ve süt ürünleri gelmektedir. Yumurta, et, sebze, meyve, Kurubaklagil gibi temel besin gruplarının bir kısmı çocuklar tarafından her gün tüketilmediği bildirilmektedir⁸. Yaptığımız bu araştırmada şekil 2'de de görüldüğü gibi öğünler arasında çocuğunuzun ne zaman isterse yemesine izin verir misiniz? sorusuna %45,2 evet ve %54,8 hayır, Çocuğunuz acıkınca mı yemek hazırlarsınız? sorusuna %41,9 evet ve %54,8 hayır, Çocuğunuz her gün düzenli olarak akşam yemeği yiyor mu? sorusuna %32,3 evet ve %67,7 hayır ve Sağlık Beslenme ile ilgili bilgileri öğrenmeye ihtiyacınız var mı? sorusuna da %3,2 evet ve %96,8 hayır cevapları verilmiştir. Bu cevaplara bakıldığında hayır cevaplarının oranı yüksek olduğu görülürken diğer soruların cevaplarında evet oranları yüksek olduğu görülmektedir. Gıda maddesinin yer aldığı tablodaki gıdaların sıklığı sorulduğunda; Süt için Her gün: %32,3; Haftada 3-4 Gün:%12,9; Haftada 1-2 Gün:%35,5 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %14,4'dür. Yoğurt için Her gün: %48,4; Haftada 3-4 Gün:%12,9; Haftada 1-2 Gün:%12,9 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %28,8'dir. Ayran için Her gün: %35,5; Haftada 3-4 Gün:%3,2; Haftada 1-2 Gün:%35,5 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %16,1'dir. Yumurta için Her gün: %45,2; Haftada 3-4 Gün:%19,4; Haftada 1-2 Gün:%19,4 ve Hiç Bir

Zaman diyenlerin cevabı %16,1'dir. Ekmek için Her gün: %71,0; Haftada 3-4 Gün:%9,7; Haftada 1-2 Gün:%9,7 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %9,7'dir. Makarna için Her gün: %19,4; Haftada 3-4 Gün:%22,6; Haftada 1-2 Gün:%45,2 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %12,9'dur. Gazlı içecek için Her gün: %12,9; Haftada 3-4 Gün:%25,8; Haftada 1-2 Gün:%35,5 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %22,6'dır. Cips için Her gün: %6,5; Haftada 3-4 Gün:%12,9; Haftada 1-2 Gün:%32,3 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %48,4'dür. Lahmacun, pide, pizza, hamburger için Her gün: %6,5; Haftada 3-4 Gün:%19,4; Haftada 1-2 Gün:%32,3 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %29'dur. Kurubaklagil için Her gün: %58,1; Haftada 3-4 Gün:%6,5; Haftada 1-2 Gün:%12,9 ve Hiç Bir Zaman diyenlerin cevabı %22,6'dır. Bulgularımızdan da görüldüğü gibi öğün aralarında çocuğun isteklerinin karşılanmaması, çocuğun acıkınca yemek yedirilmemesi, çocuğun her gün düzenli olarak akşam yemeği yememesi, aile bireylerinin çocuk besleme bilgisinde yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu olumsuzluğun sebebi, Ben-Sasson ve ark⁹.larının çalışmasında, otistik çocukların, işitsel, görsel, dokunsal uyaranlar, koku, tad ve harekete karşı az veya aşırı duyarlı olduğu not edilmiştir. Girli ve ark⁸. İse çocuğun beslenmesini etkileyen önemli faktörlerden birisi de ailenin sosyoekonomik durumu olduğu ve ekonomik gücün azlığı ve eğitimsizlik gibi faktörlerin de etkisiyle, çocuğun yeterli ve

dengeli beslenmesinin etkilendiğini bildirmişlerdir⁸.

Kral ve ark¹⁰. otizmlı çocuklarda, otizmlı olmayan yaşlılarına göre, besin seçme ve yeni besinleri reddetme gibi davranışı sergilediklerini bildirmiştir.

Şekil 2'den de görüldüğü gibi 4.5.6.8.15 ve 16. soruların %'de puanlarına bakıldığında hayır oranının evet oranına yakın veya yüksek olduğu görülmektedir. Ailenin beslenmeyi öğrenme ihtiyacının olmaması ve diğer sorulara verdikleri cevapların evet/hayır oranının birbirine yakın olması ailenin çocuk besleme bilgisinin yeterli olmadığını düşündürmektedir.

Sonuç olarak otistik çocukların beslenmesinde çocukların seçiciliği nedeni ile ebeveynlerinin zorlandığı ve buna bağlı olarak ebeveynlerin çocuk besleme bilgi düzeylerinde yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte otistik çocukların cips, gazlı içecekler, lahmacun-pide türü gıdalara az yer verilmesi ve süt ve süt ürünleri, yumurta, kuru baklagiller ekmek ve makarna gibi yiyeceklere yönelmesi olumlu bir beslenme alışkanlık olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Hyman, S.L., Stewart PA, Schmidt B, Cain U, Lemcke N, Foley J T, Peck R, Clemons T, Reynolds A, Johnson C, Handen B, James SJ, Courtney PM, Molloy C, Ng PK. Nutrition Intake From Food in Children With Autism. *Pediatrics*. 2012; 130(2):145-S153.
2. Sarı, H.Y., Bahçeci, B. Nutritional status of children with an intellectual disability. *Int J Disabil Hum Dev*. 2012;11(1):17–21.
3. Schmitt, L., Heiss, C., Campbell, E.(). A Comparison of Nutrient Intake and Eating Behaviors of Boys With and Without Autism. *Topics in Clinical Nutrition*. 2008; 23(1):23-31.
4. Özçetin, M., Yılmaz, R., Erkorkmaz, Ü., Esmersoy, H.(). Ebeveyn besleme tarzı anketi geçerlik ve güvenirlik çalışması - Original research. *Turkish Archives of Pediatrics*. 2010; 45(2): 124-131.
5. <http://www.egitimhane.com/saglik-ve-beslenme-anketi-d198517.html>. Erişim: 29.03.2017.
6. Okul Öncesi ve Okul Çağı Çocuklara Yönelik Beslenme Önerileri ve Menü Programları. Ed. Prof. Dr. Nevin ŞANLIER, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 915, ANKARA; Koza Matbaacılık; 2013.
7. Çengelci B. Otizm ve Down Sendrom'lu Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı, Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygularının Karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*. 2009; (10) 2: 1–22
8. Girli A, Özgönenel SÖ, Sarı HY, Ardahan E. Otizmi Olan Çocukların Beslenme Durumunun Değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*. 2016/1; 87-99.
9. Ben-Sasson, A., Hen, L., Fluss, R. Cermak, S. A., Engel-Yeger, B., Gal, E. A meta-analysis of sensory modulation symptoms in

individuals with Autism Spectrum Disorders. Journal of Autism and Developmental Disorders. 2008; 39: 1-11.

10. Kral, T., Eriksen, W., Souders, M., Pinto-Martin. J. Eating behaviors, diet quality, and gastrointestinal symptoms in children with

autism spectrum disorders: A brief review. J of Ped Nurs. 2013; 28(6): 548-56.

EK-1**OTİZM ve DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARDA SAĞLIKLI
BESLENME ANKETİ**

Uygulanan anket bir sınav değildir. Cevaplarınız “doğru” veya “yanlış” olarak değerlendirilmeyecektir. Lütfen soruları dikkatlice okuyunuz. Size en uygun şıkkı işaretleyiniz.

Çocuğunuzun Yaşı:..... Cinsiyeti: A)Kız B)Erkek

Kilosu: Boyu:.....

- 1.) Çocuğunuza istediği yemeği hazırlar mısınız?
A) Evet B) Hayır
- 2.) Çocuğunuzun ne zaman yemek yiyeceğine siz mi karar verirsiniz?
A) Evet B) Hayır
- 3.) Çocuğunuz ne zaman yemek yiyeceğine kendisi mi karar verir?
A) Evet B) Hayır
- 4.) Öğünler arasında çocuğunuzun ne zaman isterse yemesine izin verir misiniz?
A) Evet B) Hayır
- 5.) Çocuğunuza yemek sofrasında yemeğini yemesi konusunda uyarır mısınız?
A) Evet B) Hayır
- 6.) Çocuğunuzun öfkeli veya üzüntülü olduğunda yiyecek bir şeyler verir misiniz?
A) Evet B) Hayır
- 7.) Çocuğunuzun öğünler arasında ne yiyeceğine siz mi karar verirsiniz?
A) Evet B) Hayır
- 8.) Çocuğunuz acıkınca mı yemek hazırlarsınız?
A) Evet B) Hayır
- 9.) Çocuğunuza çok çeşitli yiyecekler yemesi için cesaret verir misiniz?
A) Evet B) Hayır
- 10.) Çocuğunuz her sabah düzenli olarak kahvaltı yapıyor mu?
A) Evet B) Hayır
- 11.) Çocuğunuz her gün düzenli olarak öğle yemeği yiyor mu?
A) Evet B) Hayır
- 12.) Çocuğunuz okulda her gün düzenli olarak beslenme yapıyor mu?
A) Evet B) Hayır
- 13.) Beslenmede getirdiği yiyecekler, öğretmeninin verdiği Beslenme Programına göre mi hazırlanıyor?
A) Evet B) Hayır
- 14.) Beslenmesi her gün kantin, fırın, market vb. yerlerden mi alıyorsunuz?
A) Evet B) Hayır
- 15.) Çocuğunuz her gün düzenli olarak akşam yemeği yiyor mu?
A) Evet B) Hayır
- 16) Sağlık Beslenme ile ilgili bilgileri öğrenmeye ihtiyacınız var mı?
A) Evet B) Hayır
- 17) Çocuğunuz her akşam genellikle kendisi mi uyur?
A) Evet B) Hayır

18.) Çocuğunuz aşağıdaki tabloda belirtilen besinleri ne sıklıkla tükettiğini “X”

Besinler		Her gün	Haftada 3-4 gün	Haftada 1-2 gün	Hiçbir zaman
A	Süt				
B	Peynir				
C	Yoğurt				
Ç	Ayran				
D	Sütlü tatlı (sütleç, dondurma vb.)				
E	Yumurta				
F	Kırmızı et (köfte, pizola...)				
G	Tavuk				
H	Balık				
I	Kurubaklagil (nohut, kuru fasülye,mercimek vb.)				
İ	Meyve				
J	Sebze				
K	Fındık, ceviz, ceviz, badem vb.				
L	Ekmek				
M	Pirinç (dolma, pilav gibi)				
N	Bulgur (kısır, pilav gibi)				
O	Makarna				
Ö	Ev yapımı hamur işleri (kek, börek gibi)				
P	Gazlı içecekler (kola, gazoz vb.)				
R	Cips				
S	Şeker, çikolata				
Ş	Lahmacun, pide, pizza, hamburger				